

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 257/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kulttuurialan freelancereiden tukitoimista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Saara Hyrkkö /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 257/2021 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy sen varmistamiseksi, että kulttuurialan toimijoiden esittämä palaute Taiteen edistämiskeskus Taiken tukien hakukäytäntöjä ja jakokriteerejä kohtaan otetaan vakavasti ja huomioidaan uuden tukipaketin toteutuksessa ja tukien oikeudenmukaisessa kohdentumisessa,

miten hallitus varmistaa, että tukien piiriin pääsevät myös ns. tukitoimintojen ja tekniikan parissa työskentelevät kulttuurialan ammattilaisfreelancerit,

miten hallitus varmistaa, että freelancerit ja muut alan toimijat saavat riittävästi henkistä ja konkreettista tukea apurahojen hakemiseen ja

mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy kulttuurialan arvostuksen kasvattamiseksi ja kulttuurialan toimimisen edistämiseksi akuutin kriisin jälkeen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Covid-19 -pandemia on vähentänyt voimakkaasti taiteen ja kulttuurin alan ja sen toimijoiden toimintamahdollisuuksia ja elinkeinon harjoittamista heti pandemian alusta, maaliskuusta 2020 lähtien. Vaikutukset ovat olleet eri osapuolten keskinäisriippuvuuksien vuoksi mittavia ja aiheuttaneet taloudellisia, sopimuksellisia, aikataulullisia ja logistisia haasteita, joiden vaikutuksesta useiden organisaatioiden tilanne on vaikeutunut ja kulttuurialalla työskentelevien ammattilaisten toimeentulo heikentynyt.

Hallitus on pandemian alettua tukenut toimialaa ylimääräisillä valtionavustuksilla yhteensä noin 130 miljoonaa eurolla. Freelancereille ja muille itsensä työllistäjille ja mahdollisesti muitakin työllistäville taiteen ja kulttuurin alan ammattilaisille lisärahoitusta jaettiin lisärahoituskokonaisuudesta vuonna 2020 Taiteen edistämiskeskukseen kautta yhteensä 17,5 miljoonaa euroa. Hakeumuksia Taiteen edistämiskeskukseen tuli yhteensä noin 12 000 ja myönteisiä päätöksiä tehtiin yhteensä noin 5 200. Myönteisistä päätöksistä 161 koski toiminimiä. Apurahat myönnettiin 3000, 4000 ja 8000 euron (syksyn 2020 haussa toiminimi) suuruisina taiteen ja kulttuurin alan ammattilaisten, taiteilijoiden, ammatinharjoittajien sekä muiden kulttuurin toimialan henkilöiden ansiomenetysten ja muiden vastaavien menojen korvaamiseksi. Eniten apurahoja on haettu ja myönnetty musiikin alalle, jolla tulonmenetykset ovat olleet suurimpia. Parhailaan Taiteen edistämisen

keskuksessa on käynnissä vuoden 2021 ensimmäisessä lisätalousarviossa taiteilijoille kohdennettua 15 miljoonan euron koronapaketin käsittelyä. Hakemuksia Taiteen edistämiskeskukseen on tullut noin 8000.

Tukien riittävydestä ja niiden kohdentumisesta on käyty laajaa keskustelua. Ministeriö on kerännyt tietoa aktiivisesti taide- ja kulttuurikentän tarpeista ja painotuksista erilaisilla kyselyillä ja keskusteluilla. Viimeksi alkuvuodesta 2021 taiteen ja kulttuurin toimijoille, ml. alan ammattilaisia edustavat järjestöt, tehtiin kysely, jonka tuloksia voi pitää suuntaa antavana.

Hallitus on esittänyt, että vuoden 2021 toisessa lisätalousarviossa kohdennetaan 64,8 miljoonaa euroa jaettavaksi Taiteen edistämiskeskukseen kautta apurahoina ja avustuksina kulttuurin alan ammattilaisille, toiminimille ja yksinyrittäjille. Tuki on tarkoitettu työskentelyyn, oman työn suunnitteluun, ammattitaidon kehittämiseen jne., kuten aikaisemminkin. Määräraha jaetaan Taiteen edistämiskeskukseen kautta, koska virastolla on alakohtaista osaamista, jonka ansiosta se pystyy tekemään tukea myöntäessä tapauskohtaistaharkintaa niiden tietojen pohjalta, joita hakijat itse ilmoittavat hakemuksissaan.

Lisätalousarvion toimeenpanossa pyritään varmistamaan, että ns. väliinpuotoajia ei jäisi. Jo vuoden 2020 haussa tukea on myönnetty laajasti taiteen ja kulttuurin alan toimijoille, tulkiten taiteilijan käsitettä laajasti - taiteilijuus on muutoksessa koko ajan. Monilla teknisen alan toimijalla on taiteilijakoulutus, joten heidän tukemiseensa ei Taiteen edistämiskeskuksessa ole nähty olevan esitettyä. Uudessa haussa valtionavustuksia voitaisiin jakaa laajemmin luovan alan toiminimille ja yksinyrittäjille, mukaan lukien tekniset ja tuotannolliset yksinyrittäjät. Taiteen edistämiskeskukseen kautta jaettavan tuen kriteereihin tullaan lisäämään elementtejä, joilla kaikki toimijat ketjussa pystyisivät tunnistamaan. Tällä tarkoitetaan myös ns. tukitoimintojen ja tekniikan parissa työskenteleviä kulttuurialan ammattilaisfreelancereita. Heitä ovat luovan, kulttuuri- ja taidealan ekosysteemissä toimivat tekniset henkilöt, esiintyjä tukevat työntekijät. Osa heistä toimii työntekijästatuksella, osa on yksinyrittäjiä esim. toiminimellä toimijoita tai toimijoita oman osakeyhtiön kautta.

Väliinpuotoajiksi on tunnistettu myös ne hakijat, jotka eivät saaneet apurahaa aikaisempien tukisummien pienuuden takia. Esimerkiksi vuonna 2020 apuraha voitiin myöntää noin puolelle hakijoista. Noin 800 henkilöä sai apurahan kaksi kertaa, sillä hakijat vertautuvat aina kyseessä olevaan hakijajoukkoon. Taiteen edistämiskeskukseen asiantuntijoiden mukaan 5-20% prosenttia hakijoista ei täyttänyt lainkaan arviointiperusteita, eikä olisi saanut missään tapauksessa apurahaa. Lähtökohdana on, että määrärahan ollessa nyt huomattavasti suurempi, voisi useampi myös saada tukea.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on edellyttänyt, että Taiteen edistämiskeskus käy vuoropuhelua kentän kanssa tulevasta valtionavustushausta. Näin on tapahtunut ja käy edelleen keskustelua keskeisten järjestöjen kanssa hakukriteereistä ja prosessista, jotta sekä virasto, että toimijoiden omat organisaatiot yhdessä auttavat ja tukevat taiteilijoita tässä vaikeassa tilanteessa mm. apurahojen hakemisessa. Lisäksi tullaan hallituksen esityksen mukaisesti perustamaan erillinen kulttuuripoliittisia asioita käsittelevä ohjausryhmä. Tämä ryhmä seuraa kulttuuripoliittisten asioiden valmistelua ja toimeenpanoa ja sen ensimmäisiä tehtäviä on koronatuukien koordinointi ja seuranta. Myös

kulttuuri- ja tapahtuma-alan tukipakettiin kuuluvien hakujen kriteerit on tarkoitus käsitellä kulttuuripolitiikan ohjausryhmässä. Mikäli ohjausryhmä toteaa seurannassaan, että vielä löytyy väliinputoajien joukko, voisi esimerkiksi Valtiokonttori olla myöhemmin luonteva tuen jakaja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole jäänyt odottamaan pandemia-kriisin loppumista, vaan on ryhtynyt heti sen alettua toimenpiteisiin, joilla selvitään kriisin yli. Välineitä ovat olleet mm. tilannekuvan päivitys kyselyin, pyöreän pöydän keskustelut alan järjestöjen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa, tiivistetty yhteistyö muiden ministeriöiden ja muun hallinnon kanssa, tietopyynnöt alan toimijoille jne. Opetus- ja kulttuuriministeriöstä on myönnetty valtionavustuksia laajasti alan toimijoille. Tukea ovat saaneet kansalliset taidelaitokset, valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot. Lisäksi on tuettu muita alan yhteisöjä kuten yhdistyksiä ja osakeyhtiöitä, taiteen perusopetusta antavia oppilaitoksia, elokuvien ja draamasarjojen tuotantoja, elokuvateattereita, seurantaloja ja kulttuuritapahtumia. Kulttuurialan yritykset ja yrittäjät ovat voineet lisäksi hakea työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan mukaisia tukia eli kunnista keväällä 2020 yksinyrittäjille tarkoitettua tukea, ELY-keskuksista pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettua tukea, Business Finlandista myönnettyä tukea, sekä kustannustukea Valtiokonttorista. Viimeksi ministeriö on laatinut esityksen, jossa esitetään ns. portaat yleisötilaisuuksien asteittaiseen avaamiseen covid-19 tautitilanteen parantuessa sekä valmistellut yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa ns. tapahtumatakuuta kesän 2021 taide- ja kulttuuritapahtumien järjestämisen mahdollistamiseksi. Näiden ja freelancereille kohdennettujen tukien tarkoitus on ollut auttaa alan toimijoita ja taitelijoita selviämään tilanteesta nyt, mutta myös mahdollistaa toiminnan jatkuminen ja uudelleen käynnistäminen heti, kun rajoitukset siihen mahdollisuuden antavat.

Taide- ja kulttuuriala työllistää ja tuo hyvinvointia. Kulttuurialaa arvostetaan laajasti ja sen merkitys on korostunut kriisiaikana. Palveluiden katoaminen ihmisten elämästä on herättänyt niin käyttäjät kuin päättäjät puolustamaan laajasti kulttuurikentän sulkemisesta kärsineitä toimijoita.

Helsingissä 18.5.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko